

*Галина Білоконь,
Ярослав Білоконь
Національний авіаційний університет
м. Київ*

НАЙВАЖЛИВІША ЕТНОКОНСОЛІДУЮЧА ОЗНАКА ІДЕНТИЧНОСТІ

Стрімкі зміни сьогоденного світу, що спричинені процесами інтернаціоналізації, науково-технічним прогресом та загостренням загальнолюдських проблем (одним словом «глобалізацією»), різко загострюють проблему національної ідентичності, що є передумовою комфортного та безпечного буття людини, соціальної спільноти, соціуму.

Грунтовні наукові дослідження з проблем національної ідентичності представлені багатьма філософами, істориками, культурологами на кшталт Е. Еріксона, С. Гантінгтона, К. Хюбнера, С. Матвєєвої тощо.

Для вітчизняних дослідників проблема національної ідентичності є досить новою. Лише нещодавно вона активно почала обговорюватися в працях М. Козловця, В. Андрущенко, Т. Воропай, О. Шостак, С. Ягодзінського та багатьох інших.

Проблема ідентичності є досить багатоплановою і розкривається за допомогою різних термінів, понять та категорій. Але на наш погляд, варто звернути увагу на думку С. Хантінгтона:

«Ідентичність – самосвідомість індивіда або групи. Вона являє собою продукт самоідентифікації, розуміння того, що ви або я володіємо особливими якостями, що відрізняють мене від вас і вас від них» [1, с.51].

Як було зазначено вище, глобалізація має великий вплив насамперед на сутність ідентичності.

В наш час проблема національної та мовної ідентичності набула нового сенсу і є предметом обговорення не лише серед науковців, але й серед громадськості.

У монографії доктора філософських наук, професора М. Козловця [2] знаходимо наступну цитату: «Мова слугує засобом вираження і формування етнічної самосвідомості, задовольняє культурні потреби народу, є однією з найважливіших етноконсолідуючих ознак ідентичності. <...> Саме у мові нація

зберігає історію, багатовіковий досвід, здобутки культури, світоглядні ідеї».

Багато філософів та мислителів різних часів розглядали мову як потужну силу, що формує культуру народу. Так німецький філософ Вільгельм фон Гумбольдт був переконаний у тому, що мова впливає на духовний розвиток народу.

Видатний український мовознавець, філософ, фольклорист, етнограф, літературознавець Олександр Потебня стверджував, що мова є породженням і виявом «народного духу», вона ж окреслює національну самостійність спільноти, кодує у структурах створеного нею «проміжного» світу особливий національний світогляд.

Провідна українська письменниця, поетеса, есеїстка і публічна інтелектуалка Оксана Забужко акцентує увагу на тому, що «...мова і тільки мова велить нам сприймати світ таким, а не інакшим, накладає нам світогляд. Завдяки мові уродженець Борнео бачить 37 відтінків зеленого кольору, яких не бачу я, а мені "хата"-жінка несвідомо видається теплішою, обжитішою, ніж "дім"-мужчина (жіночність-бо обволікає, обтуляє собою, тоді як *masculinum* - завжди твердість протистояння, виклик: насторч світові), - і хай потрапить це зрозуміти природний англومовець, у чий свідомості не існує роду для неживих предметів!» [3]

Таким чином, роль мови зростає як могутній природній символ, який кожен індивідуум використовує для того, щоб висловити особистісні та публічні ідентичності. Асоціація між мовою та ідентичністю залежить від соціального контексту, в якому перебуває індивідуум. Мова має велике значення для індивіда як інструмент назви, найменування себе і навколишнього світу. Ніби підсумовуючи, професор М. Козловець застерігає: «... втрачаючи мову, народ перестає психологічно усвідомлювати свою ідентичність, культурну самобутність й окремішність і поповнює кількісно інші, мажоритарні етноси».

Література

1. Хантингтон С. Кто мы?: Вызовы американской национальной идентичности / С. Хантингтон; Пер. с англ. А. Башкирова. -- М.: ООО "Издательство АСТ": ООО "Транзиткнига", 2004. – С.51.

2. Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 451- 454.
3. Забужко О. Мова і влада. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://exlibris.org.ua/zabuzko/r02.html>